БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган.

№ 214 (8739) | 1958 оной сентябриин 10, среда | Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XXI съездые угтуулан

(1958 оной сентябриин 8-най „Правдын" түрүү бэшэгһээ абтаба)

даа, 98,3 миллион тонно нефть, 463 миллион тонно нүүрһэн абтаһан байна.

Мүнөө үедэ Советскэ Союз промышленностиин продукци бүтээхэ талаар Европын бүхы капиталистическэ оронуудые ахиһан бэеэрээ, Америкын Холбоото Штадуудые хүсэхэ зорилго табяад байна. Советскэ Союз түмэрэй руда, шулуу нүүрһэ, нефть, шэрэм, булад, цемент, хилгааһан бүдые США-тай сасуулбал нэгэ адли болзор соо түргэнөөр аад, ехээр бүтээнэ. Электроэнерги, газ, гутал мэтые СССР оромнай США-һаа түргэн бүтээдэг болобошье, эдэ продукциин жэлэй туршада ургалтын талаар тэдэнэй хэмжээндэ үшөө хүрөөдүй байна. Бидэнэр капиталистическэ оронуудта орходоо нилээд түргэнөөр урагшаа дабшанабди. 40 жэлэй туршада — 1918 онһоо 1957 он хүрэтэр СССР-эй промышленностиин продукци жэлэй туршада дунда зэргээр 10 процентээр, США-гэйхи — 3,2 процентээр, Англиинхи—1,9 процентээр, Франциинхи — 3,2 процентээр нэмэдэг байгаа. Эдэ бүгэдэһөө харахада, промышленна продукци бүтээлгын хэмжээнэй талаар США-е СССР-эй ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Хүдөө ажахые эрид дэбжээхэ талаар партиин хэмжээнүүдые абаһанай ашаар хүдөө ажахын үйлэдбэридэ айхабтар ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ тухай үргэн ехэ түсэб КПСС-эй ЦК-гэй сентябрьда болоһон Пленум дээрэ (1953 он), КПСС-эй XX съезд дээрэ болон партиин ЦК-гэй саашанхи Пленумүүд дээрэ зохёогдоһон байгаа. Энэ түсэб үсэд шангаар бэелүүлэгдэжэ, үдэр ерэхэ бүри гайхамшаг үрэ дүн харуулна.

Бүри үнгэрэгшэ жэлдэ Советскэ Союз хүдөө ажахын хэдэн продуктнуудые абалгаар США-гэй хэмжээндэ дүтэлһэн, харин зарим продуктнуудые абалгаар США-гэй хэмжээндэ хүрэжэ, үлүүлһэн байха юм. Жэшээнь, США-да абтаһан һүнэй 95 процентэй адли шахуу хэмжээнэй һүн 1957 ондо Советскэ Союзда һаагдаа. Тиихэдэ малай тоһо абалгаар СССР США-гэй хэмжээе нэгэ хэды үлүүлээ һэн. Советскэ Союз Америкын Холбоото Штадуудта орходоо 2 үлүүтэй дахин ехэ шэниисэ, 3 дахин шахуу ехэ сахарай свёкло, 2,5 дахин ехэ нооһо абадаг болонхой. Мүн хүбэнгэй ургасын талаар СССР США-гэй болон дэлхэйн бусад бүхы оронуудай хэмжээе нилээд ехээр үлүүлнэ.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ тушаа партиин абаһан хэмжээ-ябуулгануудай удхашанарынь байгша 1958 ондо илангаяа элеэр харагдаба. Энэ жэлдэ манай орон урдань хэзээшье үзэгдөөгүй ехэ хэмжээнэй ороохо таряа болон хүдөө ажахын шухалын шухала бусад ургамалнуудые хуряажа абаха юм. Украинска ССР, Российска Федерациин болон бусад республикануудай хүдөө ажахын томо томо нютагууд гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө болзорһоо аяар урид үлүүлэн дүүргээд байна. Олон миллион гектар шэнэ, боро газар элдүүрилэн ашаглаһанайнгаа ашаар олон районууд урданайхиһаа хэдэн дахин ехэ таряа хуряадаг болонхой.

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудай иигэжэ амжалта түгэлдэрөөр хүгжөөгдэһэнэй ашаар совет арадай ажана байдал шууд һайжарна, СССР-эй национальна доход нилээд ехэ болоо, наука, соёл культура хүгжэнэ. Советскэ эрдэмтэдэй, манай бүхы арадай баатаршалганууд бүхы дэлхэйе бахархуулба. Советскэ Союзда дэлхэй дээрэ эгээл түрүүшын атомна электростанци баригдаа, дэлхэй дээрэ эгээл хүсэтэй синхрофазотрон бүтээгдээ, дэлхэй дээрэ эгээл түрүүшын атомна ледокол уһанда табигдаа, атомна энерги улам ехэ хэмжээгээр амгалан ажал хүдэлмэридэ хэрэглэгдэнэ. Шэнэ, хүсэн түгэс атомна электростанциин түрүүшын ээлжээнэй бүтэһэн тухай мэдээсэл үсэгэлдэр толилогдоо. Советскэ Союзда хүсэн түгэс реактивна самолёдууд хүн зониие шэрэдэг болонхой. СССР-тэ түби хоорондын баллистическэ ракетэ байгуулагдаа. Дэлхэй дээрэ түрүүлжэ хэмэл одонуудые табиһан ушар советскэ наука, техникын эгээл элитэ ехэ гайхамшаг амжалта болоно.

Һүүлэй үедэ туйлаһан амжалтаараа совет арад омогорхохо ёһоороо омогорхоно. Энэ түүхэтэ илалтанууд партиимнай, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедэй сэсэн мэргэнээр хүтэлбэрилһэнэй ашаар, түрэл Коммунистическэ партияа тойрон нягтаар жагсаһан Советскэ Союзай олон үндэһэ яһата бүхы арадуудай баатарлиг ажалай ашаар туйлагдаа.

Марксистско-ленинскэ теориие хүтэлбэри болгон, коммунистическэ байгуулалтын шэнэ дүй дүршэлөөр тэрэниие ухаансараар хүгжөөжэ баяжуулан, манай парти хүгжэлтын шата бүхэндэ эгээл гол шухала зорилгые олоод, табижа шададаг байна. КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд, промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые хубилгаха тухай, колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай, химическэ промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ тухай, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ гуримые хубилгаха тухай Центральна Комитедэй Пленумүүдэй тогтоолнууд марксизм-ленинизмые ухаансараар хэрэглэжэ, хүгжөөһэнэй элитэ ехэ үльгэр жэшээ мүн.

Һүүлэй жэлнүүдтэ промышленность, хүдөө ажахы, наука болон соёл культура хүгжөөхэ хэрэгтэ туйлагдаһан амжалтанууд хадаа партида харша Маленков, Каганович, Молотовой можодо, тэдээнтэй хамжаһан Шепиловтэ парти, тэрэнэй Центральна Комитет зүб шанга сохилто үгэһэн байгаа гэжэ эли тодоор харуулна. Энэ можынхид арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ, арад зоной ажабайдал һайжаруулха зорилготой XX съездын шиидхэбэринүүдые, тэрэнэй һүүлээр партиин хараалһан хэмжээ-ябуулганuудые дүүргүүлхэгүй гэжэ оролдоһон байгаа бшуу.

Манай парти Ленинэй жэнхэни шугамые шууд бэелүүлэн, совет арадые илалтаһаа илалта тээшэ хүтэлэн абаашана. Партиин ээлжээтэбэшэ XXI съезд зарлаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин 5-да болоһон Пленумэй тогтоол манай ороной үмэнэ хүгжэлтын шэнэ, һүр жабхаланта хараануудые нээбэ. Агуу ехэ Октябриин социалистическэ революциин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан СССР-эй Верховно Соведэй ойн баярай сесси дээрэ хэһэн элидхэл соогоо Н. С. Хрущев иигэжэ хэлэһэн байна:

«Манай ороной экономико, соёл культурые хэдэн табанжэлнүүдэй туршада хүгжөөхэ холын хараата түсэб зохёохо шухала гэжэ КПСС-эй XX съезд зааһан байна. Хэдэн шухалын шухала һалбаринуудаар энэ түсэбэй зарим тоонуудые манай түсэблэлгын органуудай уридшалан хараалалга манай ороной арадайнгаа ажахые ямар асари ехээр хүгжөөжэ шадаха байһыень харуулаа».

Тухайлхада СССР-тэ 15 жэлэй туршада жэл бүри иимэ хэмжээнэй промышленна продукци үйлэдбэрилэгдэдэг болохо гэжэ даб дээрэ хараалжа хэһэн мэдээнүүдые нүхэр Хрущев саашань мэдээсэһэн байна: түмэрэй руда абалга — 250—300 миллион тонно, шэрэм хайлуулга—75—85 миллион тонно, булад хайлуулга—100—120 миллион тонно, нүүрһэ абалга — 650 — 750 миллион тонно, нефть абалга — 350 — 400 миллион тонно, газ абалга ба үйлэдбэрилгэ—270 — 320 миллиард кубометр, электроэнерги абалга — 800 — 900 миллиард киловатт-час, цемент абалга — 90 — 110 миллион тонно, сахар абалга — 9—10 миллион тонно, нооһон бүд нэхэлгэ—550 — 650 миллион метр, арһан гутал оёлго—600—700 миллион паар болохо байна. Мүн таряа, мал ажалай продуктнуудые саашадань бүри ехээр абадаг болохо талаар баһал асари ехэ зорилгонууд шиидхэгдэхэ ёһотой. Тиихэдэ хүн зондомнай, хүнгэн промышленностьда элбэг хүрэхэ эдеэ хоол абтадаг болохо ёһотой. Мүн ойрын 10—12 жэлэй туршада гэр байраар дуталдахаяа болихо зорилгоор гэр байрые нилээд олоор бариха гэһэн зорилго гэр байра бариха талаар парти, правительствын зохёоһон түсэб соо хараалагдана.

1959—1965 онуудта арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй проект зохёохо хэрэгые 1957 оной намар абаһан тогтоол соогоо КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, СССР-эй Госпланда, союзна республиканууд Министрнүүдэй Соведүүдтэ, совнархозуудта, СССР-эй министерствонууд болон зургаануудта даалгаһан байна. Тиихэдээ үйлэдбэрилгын хэрэгсэлнүүдэй бүтээлгые булюугаар хүгжөөһэнэй үндэһөөр арадай ажахын бүхы һалбаринуудые саашадань хүсэтэ ехээр дэбжээжэ, абтадаг продукциин хүн бүхэндэ хүртэсын талаар эгээл хүгжэнги капиталистическэ оронуудые түүхэтэ богонихон болзор соо хүсэжэ, урдань гараха гэһэн гол экономическа зорилгоёо шиидхэхэ хэрэгтэ шэнэ ехэ алхам болохо хэрэг хараадаа абажа, холын хараата түсэб зохёогдохо ёһотой гэжэ заагдаһан байна.

Холын хараата түсэбэй энэ гол зорилгые дүүргэлгын шухалын шухала эрхэ нүхэсэлынь юуб гэхэдэ, машина, техникэ саг үргэлжэ һайжаруулһанай ашаар ажалай бүтээсэ али болохоор дээшэлүүлхэ, түрүү наука, техникын туйлалтануудые ажахын бүхы һалбаринуудта үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэг болоно. Холын хараата шэнэ түсэб наукын бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ, теоретическэ шэнжэлгэнүүдые хэлгэдэ, шэнэ ехэ научна амжалтануудые туйлалгада үргэн уужам зам нээжэ үгэхэ ёһотой.

Советскэ Союзай экономикые холын хараата түсэбөөр хүгжөөхэ тухай асуудал айхабтар ехэ уласхоорондын удхашанартай. Манай орон өөрынгөө ажахыгаар лэ уласхоорондын хүгжэлтэдэ гол түлэб нүлөөлхэ ёһотой гэжэ В. И. Ленин бүри Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ хэлэһэн байна.

«Энэ талаар тэмсэл хадаа уласхоорондын хэмжээнэй тэмсэл болоо. Хэрбээ ажахыгаа асари ехээр хүгжөөхэ зорилго дүүргэжэ шадабал, бидэнэр уласхоорондын хэмжээнэй илалта заатагүй бүрин туйлаха байнабди. Тиимэһээ ажахын байгуулалтын асуудалнууд бидэндэ тусгаар онсо удхашанартай болоно»,—гэжэ В. И. Ленин хэлэһэн юм.

Советскэ Союзай, Хитадай Арадай Республикын, хүсэн түгэс социалистическэ лагериин бүхы оронуудай ажахыда туйлагдаһан ехэ амжалтанууд бүхы дэлхэйн хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ нүлөө үзүүлнэ. Социалистическэ оронуудай ахадүүгэй холбоо харилсаатайгаар, бэе бэедээ туһалалсан хүдэлхэдэнь, энэнь социализм, коммунизм байгуулха замаар манай бүгэдымнай урагшаа дабшаха ябадалые түргэдхэнэ. Социалистическэ оронуудай экономикын хүгжэн, улам түгэс болохо тудам бүхы дэлхэй дээрэ энхэ амгалан байдал батаар мандаха, бүхы арадууд аюулгүй байдалда эрхэ сүлөөтэйгөөр ажаһууха аргатай болохо.

Партиин ээлжээтэбэшэ XXI съездые зарлаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоолые совет арад халуунаар һайшаажа байна гэжэ оронойmнай нютаг бүхэнһөө ороһон мэдээсэлнүүд харуулна. Орон дотор шэнэ политическэ, ажалай дэбжэлтэ эхилбэ. Энэ дэбжэлтэ коммунизм байгуулха хэрэгтээ бүри ехэ асари амжалта туйлахаар советскэ хүнүүдэй эрид шиидэнхэй байһан тухай гэршэлнэ. Манай партиин болохоёо байгаа съездын түүхэтэ, агуу ехэ удхашанарые үргэн олон зондо тайлбарилан ойлгуулха, ажахын түсэбые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө бүгэдэарадай социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлжэ, съездые угтаха, олониитэ зоной эдэбхи, үүсхэлые улам бадаруулха гээшэ мүнөө партийна организацинуудай гол зорилго мүн.

КПСС-эй XXI съездые угтуулан, Совет оронойmнай арадууд түрэл Коммунистическэ партияа — манай бүхы илалтые эмхидхэгшэ вождиие, тэрэнэй шалгагдамал түб — марксизм-ленинизмын илагдашагүй тугые үндэр дээрэ барижа ябаһан ленинскэ Центральна Комитедые тойрон улам нягтаар жагсана.

КПСС-эй ЭЭЛЖЭЭТЭБЭШЭ XXI СЪЕЗД ЗАРЛАХА ТУХАЙ МЭДЭЭСЭЛ МАНАЙ РЕСПУБЛИКЫН АЖАЛШАДАЙ ДУНДА ПОЛИТИЧЕСКЭ БОЛОН ҮЙЛЭДБЭРИИН ЕХЭ ДЭБЖЭЛТЭ ҮҮСХЭБЭ

Түмэрзамшад һайшаана

Улан-Удэ станциин депогой хүдэлмэришэд сентябриин 8-най үглөөгүүр цех бүхэндөө сугларжа, партиин Центральна Комитедэй һаяхан болоһон Пленумэй тогтоолтой танилсаба. Агитатор-бригадир Холодков пресс-аппаратна цехтэ мастер-коммунист Перфильев—паровоз угаадаг цехтэ, мастер Бальцанов — инструментальна цехтэ, КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоолтой түмэрзамшадые танилсуулба.

Депогой түмэрзамшад партиин ЦК-гэй ээлжээтэбэшэ XXI съезд зарлаха тухай КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй тогтоолые ехээр һайшаан танилсаһан байна. Юуб гэхэдэ, энэ съезд дээрэ ойрын табан жэл соо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэхэ юм. Энэ хадаа манай ороной арадай ажахын бүхы һалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ ехэ арга зам хараалха байна бшуу.

Манай партиин XXI съездые угтуулан, Улан-Удэ станциин депогой хүдэлмэришэд октябриин урда тээхи социалистическэ мүрысөөндэ ороод, шуумгай хүдэлжэ байна.

Социалистическэ мүрысөөнэй август һарын дүн һаяшаг эндэ гаргагдаа. Депогой коллективэй энэ мүрысөөндэ угаалга-заһабарилгын цехын хүдэлмэришэд илажа гараа. Мүрысөөндэ тусгаар шалгарһан хүдэлмэришэдтэ хүндэлэлэй грамота, мүнгэн шан үгтөө.

Партиин XXI съездые угтуулан, Октябриин хубисхалай 41-дэхи ойе нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө Улан-Удэ станциин депогой хүдэлмэришэд эдэ үдэрнүүдтэ бүри эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

Шэнэ амжалтаар угтахабди

КПСС-эй ЦК-гэй һаяхан болоһон Пленум КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съезд зарлажа, 1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ контрольно тоонуудые хаража үзэхэ гэжэ шиидхэбэ. Энэ түүхэтэ тогтоолые Эхэ оронойmнай ажалшад һайшаан угтаба. Тиигэншьегүй яахаб, тэрэ съезд дээрэ зүбшэгдэхэ асуудал бидэнэр ажалшадай амгалан тайбан ажабайдалые улам һайжаруулгада, арадаймнай ажахые бүри ехээр хүгжөөлгэдэ зорюулагдана.

Манай заводой хүдэлмэришэд, мүн бишье КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсажа, үйлэдбэриингөө бүхы арга боломжо дүүрэнээр хэрэглэхын, ажалайнгаа бүтээсэ ехэ болгохын түлөө шангаар тэмсэхэ байнаб. Социалистическэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, заводоймнай хүдэлмэришэд партиингаа энэ съездые ажалай шэнэ амжалтаар угтаха байна.

Д. Дармаев, ПВЗ-гэй паровозо-механическа цехын түмэр харуулдагша.

Шэнэ амжалтын түлөө

НОВО-СЕЛЕНГИНСК. **(Телефоноор абтаба).** КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съезд зарлаха тухай КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй шиидхэбэриие манай колхозойхид ехэтэ һайшаан угтаба. Мүнөө колхозой фермэ, бригадануудаар Пленумэй тогтоолдо зорюулагдаһан суглаан, митинг, хөөрэлдөөнүүд боложо байна. 30 гаран агитаторнууд колхознигуудай дунда хөөрэлдөө хэнэ.

—Партиин XXI съезд манай ороной арадай ажахые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ угаа ехэ удхашанартай байха болоно. Энэ съездые ажалай шэнэ амжалтаар угтахын тула бүри оролдосотой, габшагайгаар хүдэлхэбди,—гэжэ колхозой гэшүүд нэгэн дуугаар мэдүүлнэ.

У. Цыретаров, Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин секретарь.

КПСС-эй обкомдо, Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Соёлой добтолгодо түрүүлһэн республикын городууд болон аймагуудта дамжуулгын Улаан туг барюулха тухай

«Республикын соёл культурые саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» асуудалаар КПСС-эй обкомой дүрбэдэхи Пленумэй, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй VII сессиин шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан КПСС-эй областной комитет, Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Совет соёл культурые хүгжөөхэ 3 жэлэй программые зүбшэн хэлсээ. Республика дотор соёл культура саашадань хүгжөөхын тула иимэ хэмжээ-ябуулганууд хараалагдаад, бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байна:

Соёлой добтолгодо шалгаржа, һайн үрэ дүн харуулһан городуудта, аймагуудта барюулхын тула КПСС-эй обкомой, Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын хоёр Улаан туг байгуулагдаа. Республикын жюриин зууршалгын ёһоор КПСС-эй обкомой бюрогой, республикын Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэри гаргаһанай һүүлээр квартал бүридэ дамжуулгын Улаан туг барюулагдаха юм;

Түрүү предприятинуудта, колхозууд, совхозуудта зорюулжа дамжуулгын Улаан туг байгуулхыень совнархоздо, облпрофсоведтэ, КПСС-эй горкомууд, райкомуудта һайшаагдаа;

Түрүү городуудые, районууд болон аймагуудые хүдөөгэй, мүн поселково Соведүүдые, предприятинууд, колхозууд болон совхозуудые, культурын, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудые бэшэжэ байха Хүндэлэлэй самбарые «Правда Бурятии», «Бурят үнэн», «Молодежь Бурятии» гэжэ газетэнүүдэй хуудаһануудта байгуулхаар шиидхэгдээ.

Республикын жюриин зууршалгын ёһоор КПСС-эй горкомуудай, райкомуудай, городууд, районууд болон аймагуудтахи Соведүүдэй гүйсэдкомуудай шиидхэбэри гаргаһанай һүүлээр кварталда нэгэ дахин Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэхэ байна.

«3 жэлэй соёлой добтолгын эдэбхитэндэ» гэһэн КПСС-эй обкомой, Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй грамота байгуулха шиидхэбэри гаргагдаа. 3 жэлэй соёлой добтолгын үедэ илангаяа эдэбхитэйгээр ажаллаһан культурын хүдэлмэрилэгшэдтэ иимэ грамота барюулагдаха юм.

Сэлэнгын аймагай Энгельсын нэрэмжэтэ колхозой агитаторнууд ойлгуулламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна. Дабаанай Ара гэжэ нютагта агитатор Аюши Лыкшитов үдэр бүри һүүлэй мэдээсэлнүүдые, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. **Зураг дээрэ:** нүхэр Лыкшитов һүүлэй мэдээсэлнүүдые уншажа байна.

А. Мантаевай фото.

ТҮНХЭНЭЙ, БАЙКАЛО-КУДАРЫН, КАБАНСКЫН, ЯРУУНЫН, ЗАКАМЕНАЙ, КУРУМКАНАЙ БОЛОН БУСАД ХЭДЭН АЙМАГУУД ТАРЯА ХУРЯАЛГААР ЕХЭ ГЭЭГДЭЛЬЭЭ ДАРЫ ГАРАХЫН ТУЛА ЭРИД ШАНГА ХЭМЖЭЭ АБЫТ

Комбайнернууд мүрысэнэ

Үргэлжэдөө нэмжыhэн таряанай полиин хадагдаhан хубинь үдэр ерэхэ бүри ехэ болоно. Комбайн, тракторай таршаганаха абяан үдэр дүүрэн таhалданагүй.

— Манай Лубсан-Доржи Цыденов, Дымбрыл Дашеев гэгшэдэй комбайнай агрегадууд энэ сезондо hайнаар хүдэлмэрилжэ байна,— гэжэ Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд хөөрэлдэнэ.

Үнэхөөрөө эдэ комбайнернууд хүдөө ажахын машина, зэмсэгүүдэй колхозуудта худалдагдаха сагhаа хойшо ехэ оролдолго гаргаhан байна. Таряа хуряалгын эхилтэр комбайнуудынь hайнаар заhабарилагдаад байгаа. Мүнөө нүхэд Цыденов Дашеев хоёр хоорондоо мүрысэн хүдэлмэрилжэ, үдэр бүхэндэ тус бүридөө 25—30 гектар таряа хуряана. Һүүлшын табан хоногой туршада Дымбрыл Дашеевэй агрегат 150 гаран гектар таряа хадажа, мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

С. Табдаев.

Зэдэ.

Республикын колхоз, совхозуудта таряа хуряалгын ябаса тухай

1958 оной сентябриин 5-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг	Таряанай бүхыдөө амяарлан хадагдаhан, хуряагдаhаниинь	Тэрэнhээ суглуулагдажа, сохигдоhониинь
Б-Кударын	30,1	77,5
Баргажанай	52,2	51,1
Баунтын	65,0	—
Бичурын	78,3	95,0
Зэдын	66,9	92,4
Яруунын	32,3	87,3
Заиграйн	44,3	99,6
Закаменай	28,6	39,6
Иволгын	66,4	98,9
Кабанскын	35,3	74,7
Хэжэнгын	65,2	60,7
Кударын	83,5	79,1
Курумканай	39,8	80,7
Кяхтын	65,6	84,8
Мухаршэбэрэй	73,8	86,4
Ахын	—	—
Прибайкальска	47,9	92,5
Хойто-Байгалай	—	—
Сэлэнгын	62,9	98,9
Тарбагатайн	68,8	97,5
Ториин	53,5	67,1
Түнхэнэй	18,7	61,8
Хориин	42,5	99,6
СОВХОЗУУД:		
Бичурын	63,3	73,5
Борьёогой	83,1	92,7
Яруунын	62,2	81,3
Кяхтын	84,1	91,1
Сэлэнгын	65,0	100,0
Хориин	51,3	88,1
«Эрдэм»	68,1	77,3

Сэлмэгшье үдэрнүүдтэ хүсэд хүдэлмэрилнэгүй

(Түнхэндэ таряа хуряалга аали нобшоор ябуулагдана)

Хүндэ арбай залаануудтаа дараг-дажа, ганхашаhан шэнисын поли, шубуунай ниидэжэ орохогүй, үдхэн эшэтэй овёсой ургаса сайража, шаралжа эдеэгээ хүсэнхэй, абтаха сагаа хүлеэн нэмжынэ. Энэ жэл Түнхэндэ талха таряанай ургаса яhала hайн. Аймагай хүтэлбэрилэгшэдтэй гү, али колхозуудай түрүүлэгшэ, бригадирнуудтай хөөрэлдэхэдэ, hайн ургасын гараhанда бултадаа баяртай. Тэрэнээ түргэнөөр, гээлтэгүйгөөр хуряажа абаха тухайда гоё гоёор хөөрэлдэдэг. Уялгануудшье абтаhан байха. Энэ талаар дутагдал байхагүй. Теэд яахадаа ургаса хуряалгаяа иимэ ехээр унжагайруулжа, сентябриин 5-най мэдээгээр ороохо таряанайнгаа минил 10 процентые хуряажа абаад байна гээшэбта гэжэ асуухада:

—Бороо, бороо, бороол урагша табинагүй,—гээд лэ тэдэнэр нэгэн дуугаар харюусана. Энэнь зарим талаараа зүйтэйшье ха. Һүүлэй хахад hарын туршада 4—5 үдэрынь ото бороотой байгаа.

Теэд бороогүй, сэлмэг үдэрнүүдтэ хэр hайнаар хүдэлжэ байгаа юм ааб гэхэдэ, тон бирагүй байдал үзэгдэнэ. Аймагай колхозууд хуряалгадаа августын 20-доор жэгдэрэн оробошье, мүнөө хүрэтэр эмхидхэлэйнгээ үеhөө гараагүй, таряанайнгаа хүсэд хатуу боложо, эдеэшэхые хүлеэhээр hанаа амархан, яаралгүйгөөр хүдэлжэ байна. Имагтал энэ ушарhаа лафетнэ жатка болон комбайнай агрегадуудай ажалай бүтээсэ тон бага байhаар. Тус колхозой лафетнэ жаткын машинистнуудай, комбайнернуудай сэлмэг үдэрнүүдтэ хэhэн ажалыень тоолоод үзэхэдэ, үдэртөө дунда зэргээр лафетнэ жаткада 10-аад гектар, комбайнда 7 гектар хүртэнэ. Иимэ байдал «Путь Ленина» колхоздо үзэгдэнэ. Энэ колхозой хуряалгын комплексно 1-дэхи звенодо (даагшань агроном нүхэр Полхонов) лафетнэ жаткань хуряалгын эхилhэнhээ хойшо оройдоол 20 гектар хадаhан байна. Мүн «С—6» маркын 2, «С—4» маркын 1 комбайнаараа бороогүй байhан хүдэлмэриин 9 үдэртэ арайхан гэжэ 155 гектар хуряагаа. Энэнь комбайн бүридэ үдэртөө 5 гектар хүртэнэ. Иимэрхүү байдал аймагай бусадшье колхозуудта ушарна. Энэ юун дээрэhээ болооб гэхэдэ, эндэхи ололхон колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд амяарлан хуряалгаhаа али болохоор арсажа, тэрэниие урагшатайгаар ябуулхые оролдоогүй байшоо. Нүгөө талаараа, комбайнаар сэхэ хадахадань 25—30 процент шиигтэй таряан гаража, тоог дээрэхи хүдэлмэриень ехээр hаатуулжа, сэхэ хадалгыень баhал гэдэргэ татаа.

— Комбайнернуудай үдэр hүнигүй хүдэлхөөр бэлэн, хүдэлхэшье гэжэ оролдоно, теэд шиигтэй ороохоной гаража байхада hүни хүдэлхыень зүбшөөнэгүйбди, — гэжэ «Путь Ленина» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Устинов сэхэ мэдүүлнэ. Энээн дээрэhээ бодоходо, ямар ушарhаа комбайнернууд бүтээсэ багатайгаар хүдэлнэб гэжэ эли болоно. Сентябриин 7-ной сэлмэг үдэр «Путь Ленина» колхозой «Хүл-Шэбэр» гэжэ газарта хүдэлжэ байhан комбайнернууд үрэhэндэ хаагдаха овёсые комбайнаар сэхэ хадажа байба. Гараhан ороохыень үзэхэдэ, шал нойтон, 25—30 процент шиигтэй байна. Яахадаа иимэ үндэр, үдхэн таряае амяарлан хаданагүйбта гэжэ асуухада «лафетнэ жаткамнай үрдинэгүй, комбайнаар сэхэ хадаха ондоо хуурай таряан байхагүй» гээд колхозой хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлдэг байха юм.

Гэтэр «С—6» комбайнаа тааруулжа, энэ таряагаа амяарлан хадаха аргатай байгаа бшуу. Имагтал амяарлан хуряалгын аша туhые хүсэдөөр ойлгоогүй, тэрэниие тоогоогүй дээрэhээ эндэхи колхозууд ехэнхи таряагаа сэхэ хадажа, шиигтэй нойтон таряагаар тоог дээрээ даргадажа байна гэшэ. Тэрэ ушарhаа гүрэндэ таряа тушааха, үрэhэ хааха хүдэлмэри аали нобшоор ябуулагдана.

Нёдондо жэлдэ аймагай олонхи колхозууд шииг нойто ехэтэй таряагаар үрэhэ хаажа, тэрэнэйнгээ шанарые гутаагаад, хабартаа тэрэ үрэhээ андалдаха гэжэ хүсэ зөөри ехээр гаргашалhан юм. Теэд мүнөөшье жэлдэ энээнhээ бодото тобшолол хээгүй зарим хүтэлбэрилэгшэд үрэhэнэйнгөө таряае баhал комбайнаар сэхэ хадажа эхилhэн байна. Тиихэдэ эндэхи колхозууд гүрэндэ hайн сортын үрэhэнэй таряа худалдаха түсэбтэй. Тиимэhээ тэрэ таряагаа арга бэшэ амяарлан хадаха ушартай байгаа. Юуб гэхэдэ, hайн сортын таряае элдэб сушилкаар хатаажа болохогүй ха юм.

«Победа», «Путь Ленина» болон бусад зарим колхозуудта лафетнэ жатка ба комбайнуудтань хоёр халаанда хүдэлхэ хүнүүдшье томилогдоогүй байhаар. «Победа» колхозой хүтэлбэрилэгшэд (түрүүлэгшэ нүхэр Федоров) артелиингээ олон гэшүүдэй ажалда гарахынгаа орондо алирhа, hархяаг түүжэ байхада хэмжээ абаагүй аад, «хүн дутана, хүдэлмэришэниие эльгээгыт» гэжэ аймагаархинда хандадаг заншалтай.

Колхозуудай поли дээгүүр ябаад харахада, ороохо таряанай гээлтэшье дайралдана. Илангаяа амяарлан хадаха полиие хүсэд hайнаар бэлдээгүй дээрэhээ олон валнуудынь харгы дээгүүр, полиин захаархи үбhэ ногоон соогуур хаягдажа, гээгдэнэ. Мүн дээгүүр хадаха, забhар зай ехээр гаргаха, комбайнаар зерноуловительгүйгөөр ябуулха баримтанууд али олон үзэгдэнэ. «Путь Ленина» колхозой комбайнер Еши Лодоев зарим газарта 25 сантиметр хүрэтэр үндэрөөр хадажа, нилээд ехэ гээлтэ гаргаа. Мүн хадаhан таряанай ородог камерай амhарта зерноуловитель табигдаагүй байха юм. Гадна энэ колхоздо автомашина болон мэшээг, амhартануудаа заhажа бэлдээгүй дээрэhээнь ороохоной гоожохо, адхарха ябадалшье бии. Гэхэтэй хамта, комбайнернуудай дунда социалистическэ мүрысөөн ёhoop эмхидхэгдээгүй, тэдэнэй хэhэн ажал, олоhон олзонь үдэр бүри гаргагдажа, дүн харуулгын самбарта хододоо бэшэгдэдэггүй, ханын газетэ, «дайшалхы хуудаhан» гэжэ харагданагүй. Комбайнернууд үдэр бүрингөө даабариие 2—3 дахин үлүүлэн дүүргэхээр урмашуулагданагүй.

«Комбайн, машинанууд элбэг. Бүтэдэг юумэн зүн дэгээн бүтэнэ бэзэ» гэhэншүү hанал бодолоо орхижо, түнхэнэйхид дутуу дундануудаа дары усадхаад, сэлмэг hайн үдэрнүүдые хүсэдөөр хэрэглэжэ, таряа хуряалгаяа түргэнөөр, hайн шанартайгаар үнгэргэхын түлөө бүхы арга боломжонуудаа гүйсэд элсүүлхэ зэргэтэй. Энээн тушаа аймагай партийна, советскэ, хүдөө ажахын органууд яаралтай хэмжээ абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Б. Гылыков,
манай тусхай корр.

Мухаршэбэрэй аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхоз эхэнхидээ үрэhэнэй таряа таридаг юм. Мүнөө эндэ үдэр бүри 250—300 центнер үрэhэнэй таряа тушаана, хаана. **Зураг дээрэ:** үрэhэнэй таряа сэбэрлэжэ байна. **А. Мантаевай фото.**

США-гэй президент Д. Эйзенхауэрта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой эльгээhэн бэшэгэй тобшо удха

1958 оной сентябриин 7-до СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын нэгэдэхи орлогшо В. В. Кузнецов СССР-тэ США-гэй хэрэгүүдээр байдаг саг зуурын этигэмжэтэ Р. Дэвистэй уулзажа, Тайвань шадархи байдал тухай асуудалаар США-гэй президент Д. Эйзенхауэрта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой эльгээhэн бэшэгые дамжуулхыень барюулаа.

«Манай ороной агууехэ хани нүхэр, союзник, хүршэ болохо Хитадай Арадай Республикада добтололго Советскэ Союзда добтололго гээшэ. Абаhан уялгаяа үнэн сэхээр дүүргэдэг манай орон хоёр гүрэнэй аюулгүй байдалые арадай Хитадтай хамта хамгаалхын тулада, Алас Дурнадахи амгалан байдалые, дэлхэйн энхэ амгалан байдалые хамгаалхын тулада бүхы шухала хэмжээ абаха юм» гэжэ бэшэг соо хэлэгдэнэ.

«Мүнөө улам уруугаа орожо байгаа ябуулгаяа болюулхын тулада», мүн Алас Дурна зүгтэ тохёолдоhон түгшүүрилтэ байдалые СССР, США, Хитадай Арадай Республика болон бусад ондоо оронуудтай хамтаараа усадхахын тулада үгэеэ ойлголсохые Советскэ правительствын толгойлогшо Холбоото Штадуудые уряалаа.

США-гэй Хитад тушаа ябуулдаг политикаhаа боложо, илангаяа мүнөө үедэ Хитадай Тайвань аралай, Тайваниин хоолойн шадар Американ правительствын хэжэ байгаа ябуулгаhаа боложо, Алас Дурна зүгтэ аюулта байдал тохёолдоо. Хүн түрэлтэн дайнай түймэрэй орьёлхо аюулай үмэнэ дахин табигдаба гэжэ Н. С. Хрущев Д. Эйзенхауэрта бэшэнэ.

Энэ харюусалгата үедэ тогтоhон байдалые ухаатайгаар шүүжэ үзөөд, саашадаа заhаршагүй муу хойшолонгуудтай байха алхамуудые бү хыт гэжэ Советскэ Союзай правительство США-гэй правительствые уряална.

Нилээд аюулта байдалай тохёолдоhоной гол шалтагааниинь юуб гэхэдэ, США Хитадай анханай газар болохо Тайвань аралые Пэнхуледао аралнуудтайнь сэрэгээрээ эзэмдээд, Хитадай арадта урбагша Чан Кай-шиие дэмжэхын тулада энэ газар эзэлбэбди гэжэ шалтаад, мүнөө тэндэ сэрэгээ байлгаhаар, гадна Хитадай эрье шадархи аралнуудые эзэлхэмнай гэжэ занажа байна гээд Н. С. Хрущев онсолон тэмдэглэбэ.

«США энэ нютагтахи байдалые гуримшуулха ямар нэгэн дэлхэйн жандармын үүргэ дүүргэхэ гэжэ эрмэлзэнэ» гээд бэшэг соо хэлэ[...]нэ.

Алас Дурна зүгтэ США-гэй хилжэ байгаа ябуулгань сэхэ [...]hэн ябадал гээшэ гэжэ СС[СР] Министрнүүдэй Соведэй Түрү[үлэгшэ] тоолоно. США-гэй правительство Тайваниие сүлөөлхэ гэхэдэ [...]та хэнэ, мүн чанкайшистнарай бэлээд байhан Хитадай эрье[...] дархи аралнуудые сүлөөлхэ та[...] Хитадай Арадай Республикы[н] hэн хуулита ябуулгада hаад[...]руулна гэжэ Н. С. Хрущев мэ[...]бэ.

Америкын сэрэгэй флодой Т[...]ниин хоолойhоо гаргагдаа[...] Америкын солдадуудай Хи[...] Тайвань арал дээрэhээ гаража тээ харягүйдэнь, Алас Дурна[...]тэ амгалан байдал батаар т[...]жо шадахагүй гэжэ бэшэг соо [...]лон тэмдэглэгдэнэ.

Удаань сэрэгэй флот, авиаци[...] соединенинүүдые Холбоото Шта[...]дай дэлхэйн бүмбэрсэгэй нэгэ [...]hаа нүгөө хуби руу хаяжа бай[...] тэмдэглээд, энээн тухай асууд[...] ООН-до зүбшэн хэлсэжэ, ам[...] арадуудые айлган hүрдүүлхэ зо[...]гоор сэрэгээ иигэжэ иишэ тии[...] ябуултуулхыень гүрэнүүдые [...] бол, мүн эдэ сэрэгынь өөрынгө[...]рэндэ хабаатай газарта байха[...]той гэжэ дурадхабал ямар б[...]hэн асуудал Н. С. Хрущев таб[...]

Гэхэтэй хамта, илангаяа [...] үеын элдэб түхэлэй буу зэбс[...] гүрэнүүд руу иигэжэ корабль, молёдуудые хаяhанайшье [...] шахуу болонхой гэжэ СССР-э[й Ми]нистрнүүдэй Соведэй Түрүү[лэгшэ] тэмдэглэнэ.

США-гэй правительство Хит[...] газар дээгүүр өөрынгөө зэб[...] хүсэнүүдые дура зоргоороо [...] бусаар ябуулна гэжэ Н. С. Хр[ущев] бэшэг соогоо мэдүүлнэ. Энээни[...] эзэрхэг түримхэй ябуулга гэжэ[...] нэхэhээ бэшэ аргагүй гээд [...] Хрущев онсолон тэмдэглэнэ.

Хитад тушаа США-гэй ябу[...] байгаа мүнөөнэй политикань [...] хоорондын олон шухала асу[у]нуудай шиидхэлгые улам орёо[...]гоно, мүн энхэ амгалан байдал[...] гаалха зорилготой уласхоор[...] организаци болохо ООН-эй [...] доор хүдэлхэ гэхэдэнь, нилээд [...]hаад ушаруулна гэжэ през[идент] Эйзенхауэрта Советскэ прави[тель]ствые толгойлогшын эльгээhэн [бэ]шэг соо хэлэгдэнэ.

Алас Дурна зүгтэ энхэ ам[...] байдал тогтонижорхо гү, али [...] нютаг дайнай аюулта гуламта[...]даа үлэхэ гү, эдэ бүгэдэ [...] США-гэй правительствын саа[...] ябуулгаhаа дулдыдаха гэжэ [...] Хрущев онсолон тэмдэглэбэ.

Талын корабль жолоодогшо

Аятай зохидхон намарай нэгэ үдэр барагдажа байгаа бэлэй. Наранай орохо багта Хэлгэ голой баруун эрьеэр үгсэжэ ябаа hэмди. Хабтагай үргэн талын дунда шобойhон Хабчаг үндэрэй оройhоо үлеэhэн үдэшын hэбшээн алтан шаргал шэниисын арюухан үнэр асаржа, хүнэй нюурые зөөлэхэнөөр эльбэнэ. Айлнуудай тээ зүүгээр мэлмэрhэн Хэлгын хаяан хүүеэн урдахань дуулдана.

Нара hалхинда үлеэгдэжэ урдеэдүй шэб шэнэхэн барилгануудай хажуугаар хатаргаhаар Обоон Хүндын заха хүрэжэ ерэбэбди. Урдамнай захагүй үргэн таряалангай полинууд нэмжынэ. Шаргал сагаан толгойтой шэнисын колосууд шэрбэгэрхэн hахалаа шэрхылгэжэ, эдеэгээ даажа ядан, hэрюухэн hэбшээнэй болоходо иишэ тиишээ эбхэржэ, толгойгоо гунхалзуулан дохилзоно. Харгын хоёр хажуугаар hолоомын томо томо бухалнууд обойжо харагдана. Тээ саагуур, Олюун дабаанай ара талын ташалангаар хүсэтэ томо тракторнуудта шэрүүлhэн комбайнууд халюурма таряае хадажа ябана. Тэдэнэй нааханууp шаргал улаан шэниисээр дүүрэhэн автомашинанууд шара тооhо бурьюулан иишэ тиишээ hүндэлнэ. Эдэ бүгэдэ оньhото техникын хүнхинэхэ абяан үргэн ехэ талые зэдэлүүлэн сууряатуулна. Таряалангай тэг дундуур сэнхир хүхэ шэрэтэй «С-6» маркын комбайн таряан далай соогуур тооhо татуулна. Энэ хадаа Сэлэнгын аймаг дотор суурхаhан солото комбайнер Дугаржаб Нимаевич Жимбеевэй агрегадайхид байба.

— Дугаржабнай, барагдашагүй баян дүй дүршэлтэй болоо юм,— гээд мантай сугтаа ябаhан колхозой залуу механизатор Дулгареши Бадмаев үгэеэ үргэлжэлүүлнэ. — Оньhото машинын нюусые саг соонь нарин нягтаар шудалжа, комбайнерай мэргэжэлтэй болоо.

Энэншье зүйтэй байгаа. Үнэхөөрөөшье, Ноёхоной колхозойхид нютагайнгаа үнэн сэхэ хүбүүн, дүршэлтэй комбайнер Дугаржаб Жимбеев тухай угаа ехэ омогорхолтойгоор хэлсэдэг, үндэр бүтээсэтэ ажалыень магтадаг. Арбан хоёр жэлэй туршада таhалгаряагүйгөөр талын корабль жолоодожо ябаhан Дугаржаб Жимбеев эршэтэ ажалаараа суурхана, олоной найдабари үнэхөөр харюулна. Мүнөө жэл өөhэдынгөө мэдэлдэ машина, техникэтэй болоод, ургасынгаа үдхэн hайнаар гараад байхада, суута комбайнер бүри ехэ оролдосотойгоор ажаллана. Шалабари дүршэл ехэтэй комбайнер Дугаржаб Жимбеев механизаторнуудай мүрысөөе толгойлно. Энэ нүхэрнай таряа хуряалгада гарахадаа өөрынгөө агрегадай гэшүүд — тракторист Виктор Кишиктуев, штурвальщик Николай Митапов гэгшэдтэй хамта үдэр бүхэндэ 1,5 нормо дүүргэхэ гэhэн уялга абаад, бусадые мүрысөөндэ урнhан юм. Тэдэнэр мүнөө хэлэhэн үгэдөө хүрэжэ ябана. Үдэртөө 10 гектар таряа хадаха нормоёо ходо үлүүлэн дүүргэжэ, колхозой механизаторнуудай-дунда дэлгэрhэн мүрысөөндэ энэ агрегат түрүү hуури эзэлнэ. Һүүлэй мэдээгээр нүхэр Жимбеев 380 холо гаран гектар ороохо таряа hайн шанартайгаар хуряагаад байна. Тэрэнэй даадаг агрегадайхид үглөөнэй харанхыhаа эхилээд, hүни орой болотор техникээ багашье байлгангүй ажалаа үргэлжэлүүлнэ. Хэрбээ хуряалгын эхеэр тус агрегат үдэрэйнгөө нормые 110—120 процент дүүргэдэг байгаа hаа, мүнөө нэгэ үдэр соо 20—25 гектарhаа доошо бэшые хадана.

— Комбайнаа саг соонь тоhодоод, техническэ харууhые зүбөөр хээд ябахада машина эбдэржэ hаатахагүй, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг, — гэжэ солото механизатор мэдүүлнэ. Сүлөө hамбаа оложо шүрэб болтыень шалгажа байха хэрэгтэй. Тиигэбэл эбдэрхэеэ ябаhан хэрэгсэлнүүд саг соогоо элирүүлэгдэжэ, заhахада бэлэн байдаг.

Эрхим комбайнер, коммунист Дугаржаб Жимбеевэй ажалай дүй дүршэл энээгээр хизаарланагүй. Тэрэ түрүү юумые ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлхын тула хододоо оролдодог, нэбтэрүүлдэгшье байна. Гадна, өөhэдынгөө нүхэд, бусад механизаторнуудта саг үргэлжэ туhалжа, захяа заабари үгэжэ байдаг hайн hайхан заншалтай. Энээнэй ашаар колхозой залуу механизаторнууд — комбайнер Владимир Цыренжапов, тракторист Мирон Якимов, штурвальщик Иван Цыдыпов гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа байнхай. Эдэнэр халаан соогоо 16—17 гектар таряа хуряана. Мүн Петр Гылыковэй агрегадайхид халаанайнгаа даабариие ходо үлүүлэн дүүргэжэ, габшагай шамдуугаар хүдэлнэ.

Эдэ бүгэдын ашаар Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозойхид hайнаар ургаhан таряагаа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа байнхай. Мүн эндэхид шэнэ ургасынгаа 2500 центнер эрхим шанартай таряагаар ерэхэ жэлэй үрэhэ хүрэнгэ хүсэд бэлдээд байна. Эртын ороохо таряанай ургаса хуряалгада түрүүлhэн колхозой солото механизаторнууд коммунист Дугаржаб Нимаевич Жимбеев түрүүтэй овёсой ургаса амяарлан хадажа, эршэтэ ажалаа зааханшье hуладханагүй.

...Үдэшын боро хараанhаа холо үнгэржэ, хоёр хүнэй мүргэлдэмэ харанхы болобо. Огторгойгоор бүлэг бүлэгөөрөө зөөhэн туулган хара үүлэнэй забhараар олон түмэн одо мүшэд нюдэнэй үзүүртэ ялбалзана. Үдэрэй халуун наранда ехээр шаруулhан овёсой таряалан hүниин hэрюухэн агаарта ами ороhондол комбайнай агрегадай ялагар гэрэлдэ халюуран, долгилон харагдана. Энээниие шэртэн ябаhан алдарта комбайнер, Дугаржаб Жимбеев сээжэ дүүрэн амилха зуураа хонгёо хоолойгоор иигэжэ тагалуулна:

«Хадал боориин ташалангаар
Комбайн ерэбэл гү — тооhорно».

Хонгёо дуунай аялга таталуулан урма зоригтойгоор ажаллажа ябаhан энэ комбайнерые хаража урмашангүй байхын аргагүй байгаа hэн...

Сэлэнгэ. **Ив. ОЧИРОВ.**

Эрхимүүдэй дүй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ

Хүдөө тосхондо соёл культурын талаар эрхим амжалта туйлаhан ороной районуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөн Москвада зарлагдажа, хоёр үдэр үргэлжэлөөд, сентябриин 5-да дүүрээ. Энэ зүблөөе СССР-эй Культурын министерство зарлаа юм. Союзна республикануудай Культурын министерствын капитальна барилгын управленинүүдэй начальнигууд, культурын областной управлениин начальнигууд, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гэй, СССР-эй болон РСФСР-эй Госпланай, СССР-эй болон РСФСР-эй Хүдөө ажахын министерствын түлөөлэгшэд энэ зүблөөндэ хабаадаа.

Хүдөө тосхондо соёл культура дэлгэрүүлхэ талаар туйлагдаhан амжалта согсолжо, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр дэлгэрүүлхэ зорилготой энэ зүблөөе СССР-эй Культурын министрын нэгэдэхи орлогшо С. В. Кафтанов нээгээ. КПСС-эй XX съездын абаhан шиидхэбэринүүдые бүри үргэнөөр бодото дээрэнь бэелүүлхэ, идеологическа хүдэлмэриие ажабайдалтай нягтаар холбон ябуулха, культурно-гэгээрэлэй хүдөөгэй эмхи зургаануудай материально-техническэ базые бэхижүүлхэ, тэдэниие hайнаар хүтэлбэрилдэг болохо гэhэн зорилго мүнөө табигдана гэжэ С. В. Кафтанов хүдөөдэ соёлой талаар ехэ амжалта туйлагдаа гэжэ хэлэхэ зуураа тэмдэглэбэ.

Хүдөөгэй зониие соёлой талаhаань хангаха хэрэгтэ нилээд дутагдалнууд ушарна. Соёл ку[льту]рын эмхи зургаанууд үшөөл [...]нөөр баригдана. Колхозы[н] культфонд муугаар хэрэглэ[...] Искусствын мастернууд хүдөө[...]хондо үсөөн ошоно.

Грузинска ССР-эй Махара[дзе]ска районой культурын та[...] даагша И. Е. Антелидзын, Б[ел]городско областиин Шебеки[нскэ] районой культурын таhагые да[...] А. М. Тхагалеговай, Казахска [ССР-]эй Джамбульска областиин [...]дайска районой культурын та[...] даагша З. У. Ахметовагай, Укр[аинс]ка ССР-эй Херсонско обла[стиин] Скадовска районой культуры[н] hагые даагша А. Е. Ковале[...] элидхэлнүүдые зүблөөндэ хаба[...]шад hонирхон шагнаа. Тэдэнэр [хү]дөө тосхондо шэнэ клубу[...] Культурын байшангуудай, би[блио]текэ, кинотеатрнуудай бариг[...] тухай хөөрөө.

Шебекинскэ райондо бого[...] болзорой туршада 10 клуб [...] библиотекэ, 20 улаан булан, [...]гуули, хүүгэдэй сад, стадионуу[д ба]ригдаа.

Мүн оронoймнай олон районо[...]лөөлэгшэд хэжэ байhан хүд[элмэ]риингөө дүй дүршэлтэй сугл[аа]шадые танилсуулаа.

Зүблөөн дээрэ СССР-эй Ку[льту]рын министр Н. А. Михайло[в] хэлээ.

(ТАСС)

Шэнэ атомна электростанци

СССР-тэ атомна электростанцинуудые бариха түсэбэй ёhoop, hаяхан шэнэ атомна электростанциин түрүүшын ээлжээн баригдажа дүүрэбэ. Энээнэй хүсэниинь — 100 мянган киловатт. Тус станци бүхы[...]рээ бүтэхэдөө, 600 мянган ки[ловатт] хүсэтэй болохо юм.

(ТАСС)

…бһэ тэжээл элбэгээр бэлдэхын түлөө тэмсэлээ һуладхажа болохогүй

Үнеэн бүридэ 10 тонно силос дарахань

«Путь Октября» колхозойхид энэ …үнеэдтээ шэмэтэ тэжээл ехээр …жэ, ашаг шэмыень горьтойгоор …шэлүүлхэ зорилго табяа.

…зэрын ногоогоор, зелёнко, куку… мүнөө колхоздо үнеэн бүри… 6 тонно хүртэхөөр шэмэтэ һайн …ос дарагдаба. Үнеэн бүридэ 10 …но силос дарахын тулада үшөө …0 тонно нэмэжэ бэлдэхэ болоно …а боломжоёо хаража үзөөд, 65 …арта таригдаһан зелёнкоор 800 …но, 120 гектарта таригдаһан ку…зын ногоон набшаар 280 тонно, …хээрын ногоогоор, хартаабхын, …вай свёклын эшээр 120 тонно …ос дараха гэжэ шиидэбэ. Гадна, …ада эдюулхэеэ турнепс, тэжээ… капуста, хартаабха холижо, си… болгон дараха юм.

…эдэ үдэрнүүдтэ силос даралгада … тусхай комбайн хүдэлнэ. Хэр…гдэһэн силосэй ногоо машина …рэһээ буулгаха хүдэлмэри оньһо…гуулагданхай. Тиигэжэ үдэртөө 140—150 тонно силос һайн шанартайгаар дарагдана.

Силос даралгые түргэдхэхын зорилгоор ажалай түлөөһэн, нэмэлтэ түлбэри шэнээр зохёогдонхой. Силосэй комбайнай үдэрэйнгөө даабарие дүүргээд байхадань, комбайнерта 6,5 ажалта үдэр, трактористда 5 ажалта үдэр үгтэхэ. Силостэ орохо ногоо колхознигуудай сабшахада, даабариһаа гадуур сабшагдаһан гектар бүриин 1,75—2 ажалта үдэр үгтэхэ байна. Гадна, дарагдаһан силосэй тонно бүридэ трактористда —15 мүнгэн, 500 грамм үбһэн, комбайнерта —30 мүнгэн, 1 килограмм үбһэн үгтэхөөр хараалагдана. Хэршэгдээд, нүхэндэ хэгдэһэн силосые трактораар нягтаруулан дарахада, трактористда 1 час бүриин 0,40 тоото, нягтаруулан дарагдаһан тонно бүхэнэй 500 грамм үбһэн үгтэхэ юм.

О. Мижитов.

Кудара-Сомон.

Тэжээл бэлэдхэлгэ үргэлжэлһөөр

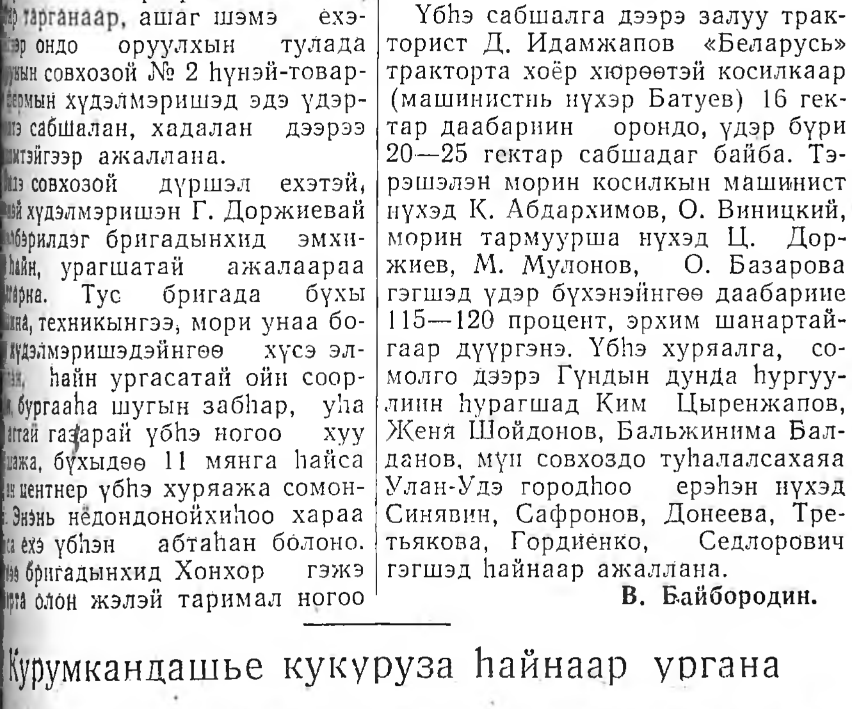
…рэхэ үбэлжэлгын үедэ үхэр ма… үбһэ тэжээлээр гүйсэд хангажа, …р тарганаар, ашаг шэмэ ехэ… ондо оруулхын тулада …ын совхозой № 2 һүнэй-товар…фермын хүдэлмэришэд эдэ үдэр… сабшалан, хадалан дээрээ …тэйгээр ажаллана.

…нэ совхозой дүршэл ехэтэй, …ай хүдэлмэришэн Г. Доржиевай …бэрилдэг бригадынхид эмхи…һайн, урагшатай ажалаараа …арна. Тус бригада бүхы …на, техникынгээ, мори унаа бо… хүдэлмэришэдэйнгөө хүсэ эл… һайн ургасатай ойн соор…, бургааһа шугын забһар, уһа …тай газарай үбһэ ногоо хуу …жа, бүхыдөө 11 мянга һайса … центнер үбһэ хуряажа сомон… Энэнь нёдондонойхиһоо хараа … ехэ үбһэн абтаһан болоно. …ээ бригадынхид Хонхор гэжэ …рта олон жэлэй таримал ногоо сабшажа, һайнаар хуряажа байнхай.

Үбһэ сабшалга дээрэ залуу тракторист Д. Идамжапов «Беларусь» тракторта хоёр хюрөөтэй косилкаар (машинистнь нүхэр Батуев) 16 гектар даабариин орондо, үдэр бүри 20—25 гектар сабшадаг байба. Тэрэшэлэн морин косилкын машинист нүхэд К. Абдархимов, О. Виницкий, морин тармуурша нүхэд Ц. Доржиев, М. Мулонов, О. Базарова гэгшэд үдэр бүхэнэйнгөө даабарие 115—120 процент, эрхим шанартайгаар дүүргэнэ. Үбһэ хуряалга, сомолго дээрэ Гүндын дунда һургуулиин һурагшад Ким Цыренжапов, Женя Шойдонов, Бальжинима Балданов, мүн совхоздо туһалалсахаяа Улан-Удэ городһоо ерэһэн нүхэд Синявин, Сафронов, Донеева, Третьякова, Гордиенко, Седлорович гэгшэд һайнаар ажаллана.

В. Байбородин.

Курумкандашье кукуруза һайнаар ургана

…румканай Сталинай нэрэмжэтэ …оз байгша ондо 400 гектарта …иёнь кукуруза, мүн ногоон тэ… бусад ургамалнуудые таряа …һа саг соонь, һайнаар эл…лэгдэһэн газарта кукуруза та…жа, ургасынь хойноһоо зүбөөр …һалагдаад, баян ургаса гараа. …узань набша намаа ехэтэй, … хоёр метр үндэртэй. Иимэ … эндэ түрүүшынхеэ ургаа.

…э үдэрнүүдтэ кукуруза хуряа… силос дараха хүдэлмэри түлэг …а ябажа байнхай. Курумканай … һургуулиин багшанар болон …мэрилэгшэд силос даралгада …тэйгээр хабаадана. Һуралса…һагые даагша З-Б. Сажинов …анар З. Сосновская, А. Якуше… В. Мисюркеева, Ц. Чойропова … бусад жэшээтэ ажалаараа …ран гарана. Тэдэнэр үдэртөө …ран тонно кукурузын силос дарана. Тэндэ ажаллажа байһан хоёр комбайн бүтээсэ ехэтэйгээр ябана. Илангаяа комбайнер Мантаевай агрегадайхид халаанайнгаа даабарие 200 процент хүргэнэ.

Гэхэтэй хамта, колхозой хүтэлбэрилэгшэд силос дараха нүхэ, траншейнүүдые хүсэд хүрэхөөр бэлдээгүй байшоо. Мүнөө колхоздо оройдоол мянга гаран тонно силосэй багтахаар нүхэн бэлдэгдэнхэй. Үшөө нэгэ нүхэ малтажа эхилһэн аад, тэрэнээ хүсэд дүүргээгүй байһаар.

Һайнаар ургаһан кукурузаяа хаһа саг соонь хуряажа, шэмэтэ һайн силос ехээр бэлдэжэ абахын тула траншей, нүхэнүүдые дары бэлдэхын тулада колхозой хүтэлбэрилэгшэд хэмжээ абаха ёһотой. Зураг дээрэ: нэгэдэхи комплексно бригадынхид силос даража байна.

С. Ангабаевай текст.
З. Веснинагай фото.

…спубликын колхоз, совхозуудта силос даралга, үбһэ хуряалга тухай

1958 оной сентябриин 5-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр).

Аймаг	Силосэй бүхыдөө дарагдаһаниинь	Үбһэнэй бүхыдөө сабшагдаһаниинь	Үбһэ ногооной һурилэгдэһэниинь
…дарын	31,5	103,2	97,9
…жанай	48,1	98,6	97,3
…тын	—	80,9	91,2
…урын	35,9	90,6	95,3
…ын	16,9	69,3	97,7
…ымын	49,6	36,1	77,2
…гайн	10,5	82,8	95,8
…менай	44,7	103,0	97,1
…тын	14,7	92,1	98,3
…нскын	31,7	76,4	95,6
…нгын	19,8	89,3	96,8
…ын	54,6	86,6	99,4
…канай	20,2	75,8	—
[illegible]	20,9	82,0	96,2
…аршэбэрэй	19,3	85,1	98,5
[illegible]	—	85,2	—
Прибайкальска	28,5	98,3	97,1
Хойто-Байгалай	—	—	—
Сэлэнгын	18,4	89,8	98,4
Тарбагатайн	11,8	100,7	98,7
Ториин	32,7	99,2	92,7
Түнхэнэй	43,2	74,3	97,3
Хориин	3,5	59,7	95,8
СОВХОЗУУД:			
Бичурын	22,7	94,1	98,9
Борьёогой	29,4	108,9	81,5
Яруунын	34,0	60,7	97,9
Кяхтын	50,6	79,5	88,6
Сэлэнгын	14,2	97,8	98,4
Хориин	12,2	77,0	88,2
«Эрдэм»	11,0	86,0	100,0

БУРЯДАЙ АССР-эй УРАНЗОХЁОЛШОДОЙ ГУРБАДАХИ СЪЕЗД

Бурядай АССР-эй уранзохёолшодой 3-дахи съезд. Зураг дээрэ: үнинэй уранзохёолшо Х. Н. Намсараев съездын нээлгэ дээрэ үгэ хэлэжэ байна. Заседаниин зал соо.

А. Мантаевай фото.

Советскэ бурят литература, тэрэнэй саашанхи зорилгонууд

Республикын уранзохёолшодой III съезд дээрэ правлениин түрүүлэгшэ Н. Г. БАЛДАНОГОЙ хэһэн элидхэлһээ

Түрэл Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэреэр советскэ арад оронойнгоо промышленность, хүдөө ажахы болон соёл культурые хүгжөөхэ талаар асари ехэ амжалтануудые туйлаа. Ажалшадта материальна хангагданги, ажана амгалан байдал байгуулха талаар баһал ехэ илалтанууд туйлагдаа.

Манай парти советскэ литературын хүгжэхын түлөө үдэр бүри анхарал, оролдолго гаргадаг байһаниинь мэдээжэ. Тэрэнһээ гадна, искусство, литературын идейнэ хүгжэлтэ, партийна удхашанар болон саашадаа хурдан түргэнөөр хүгжэхынь түлөө партимнай хэмжээлэшэгүй ехэ хүдэлмэри ябуулжа байдаг. «Манайороной искусство болон литература хадаа удхаараа эгээл гүнзэгы, уран һайханайнгаа болон найруулгынгаа талаар дэлхэй дээрэ эгээл эрхим литература боложо шадаха, шадахашье зэргэтэй» гэжэ партиин XX съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гэй хэһэн тоосоото элидхэл соо хэлэгдэнэ. «Литература болон искусствын арадайнгаа ажабайдалтай нягта холбоотой байхын түлөө» гэһэн партийна документ бүхы советскэ искусствын саашадаа хүгжэхэ үргэн замые харуулхынгаа хажуугаар, искусство, литература гээшэ арадай ажабайдалтай, партиин агуухэ хэрэгүүдтэй нягта холбоотой байха, марксистско-ленинскэ теориин гол ёһонуудта хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байха ёһотой гэһэн эрилтэнүүдые искусство, литературын ажал-ябуулагшадай урда табина.

Тэдэ түүхэтэ заабаринуудые хүтэлбэри болгон абаһан советскэ бурят литература һаруул һайхан замаар урагшаа дабшажа, улам улам хүмүүжэн хүдэржэжэ байгаа юм. Литературын эгээл гол жанр болохо прозо бэшэлгээр уранзохёолшоднай нилээд ехэ амжалтануудые туйлаа гэжэ тэмдэглэе. Ахамад уранзохёолшод Х. Намсараев, Ц. Дон, Солбоной Туяа болон бусадай үндэһэлэн үүсхэһэн бурят прозо болбол социалистическэ табанжэлнүүдэй туршада улам хурдадан хүгжөө, удаадахи үеынь уранзохёолшод Ж. Тумунов, Ч. Цыдендамбаев, П. Малакшинов гэгшэдэй романууд литератураяа баяжуулаа. Тэрэнһээ гадна, хэдэн залуу автОрнууд повесть, рассказуудые бэшэжэ, уншагшадтаа барюулһан байха юм.

Гэбэшье, дээрэ дурсагдаһан прозаическа зохёолнуудай гол темэнь—хуушанай байдал. Имагтал хуушанай сагай темээр зохёол бэшэхэ гээшэ хэдышье һайн талатай байбашье, уранзохёолшодой арадай мүнөөнэй ажабайдалһаа, социалистическэ Бурят оронойнгоо хүгжэлтэһөө хожомдожо ябаһыень гэршэлнэ бэшэ аал? Өөрынгөө үе сагта боложо байһан бурьялма хүгжэлтэ, хубилалтануудые харуулха талаар прозын эгээл эршэмтэй, дайшалхы жанрнь очерк болоно. Манай уранзохёолшод арадай ажахын алибаа һалбарида туйлагдажа байһан амжалтануудые, колхозник, хүдэлмэришэн, алба хаагша хүнүүдэй габьяата ажалые тодоор харуулһан очеркнуудые үшөөл үсөөнөөр бэшэнэ. Уранзохёолшод журнал, газетэнүүдтэ коммунизм байгуулха хэрэгэй түлөө шэн габьяатайгаар хүдэлжэ байһан хүнүүд тухай очерк олоор бэшээд асардаггүй байһаар. Х. Намсараевай, Ч. Цыдендамбаевай, бэшэшье зарим уранзохёолшодой рассказууд бага жанрын прозаическа зохёолнуудые—очеркнуудые, рассказуудые үсөөнөөр бэшэдэг байһан дутуу дундыемнай «бүглэжэ, бүтүүлжэ» шадахагүй байна.

Зүгөөр, һүүлэй жэлнүүдтэ манай литературада томо томо прозаическа зохёолнууд бии болоо. Һаяа бараһан уранзохёолшо Ж. Тумуновай «Алтан бороо», Ч. Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржо» Д. Батожабайн «Төөригдэһэн хуби заяан» гэжэ романууд хэблэгдээ, залуу уранзохёолшо Б. Мунгонов өөрынгөө үе сагай темээр «Хүсөөтэ горхон харьялна» гэжэ романаа һаядаа дүүргэхэнь.

Һүүлэй үедэ хэблэгдэһэн рассказууд, повестьнууд болон романууд бурят прозо гээшэ зүб замаар, социалистическэ реализмын методээр урагшаа дабшажа, саашадаа бүри гүнзэгы удхатай, уранһайханайнгаа талаар бүри һайн шанартай зохёолнуудай бэшэгдэхэ байһые гэршэлнэ.

Советскэ бурят поэзи удхынгаа, уранһайханайнгаа талаар урдынхидаа орходоо жэшээлэшэгүй, хурданаар өөдөө хүгжэжэ байгаа юм. Манай поэдүүд советскэ үе сагайнгаа жаргалта байдалые, коммунизм байгуулжа байгаа баатарлиг арадайнгаа габьяата ажалые гүнзэгыгөөр, уран хурсаар харуулжа шададаг болоо. Поэдүүд Д. Жалсараев, Ч. Намжилов, Ц. Бадмаев, Ц. Жимбиев, Н. Дамдинов, С. Ангабаев, Д. Улзытуев, А. Бадаев, В. Петонов, А. Жамбалдоржиев болон бусадай ирагуу аялгатай, гүнзэгы удхатай, советскэ хүнүүдэй образуудые мэргэнээр харуулһан шүлэгүүд, дуунууд манай поэзиин шүлэглэлэй формо һайжаруулха, удхыень гүнзэгырүүлхэ, шэнэ тематикатай болохо таладань айхабтар ехэ үүргэ дүүргээ гэжэ тэмдэглэмээр. Залуу поэдүүд ахамад нүхэдтэеэ нэгэн зэргэдэ жагсажа, бурят поэзиеэ улам холуур суурхуулха хүсэтэй, арга боломжотой болоод байгаа юм.

Шэнэ темэ, шэнэ удха хадаа шэнэ формоор бэшэхые поэдүүдһээ эридэг. Шэнэ хүнүүдые, социалистическэ байгуулалтын агуухэ амжалтануудые шадамараар зураглан харуулхадаа, манай поэдүүд шүлэглэлэйнгөө ханхинама абяатай, ритмическэ жагсаал һайнтай байхын түлөө оролдожо, үльгэрэй шүлэглэлэй үлэнги формоһоо үни гаража шадаа. Гэбэшье, бүгэдэндэ мэдээжэ «Соном Гармаев» гэжэ Ч. Цыдендамбаевай бурят токарь тухай поэмэһээ бэшэ горьтой хэмжээнэй поэзиин зохёол манай литературада үшөөл үгы зандаа. Энэнь ямар шалтагаанһаа дулдыдааб гэхэдэ, олонхи поэдүүднай наһаар залуу, арадай ажабайдалые хүсэдөөр мэдэдэг болоодүй, поэтическэ мэргэжэл багатай байгаа. Мүнөө тэрэ бэрхэшээл гаталжа, үндэр дабаанай орой дээрэ байхадаа, шэнэ шэнэ поэмэнүүдые, шүлэглэн бэшэһэн повесть болон романуудые өөрынгөө үе сагай темээр поэдүүднай бэшэжэ эхилхэ аргатай болоод байна.

Ажалшадые коммунистическээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ драматическа зохёолнууд угаа ехэ удхашанартай. Хоёрдохи съездһээ хойшо бурят драматурги яһала горьтой амжалтануудые туйлаа. Һүүлэй үеын драматическа зохёолнууд арадай ажабайдалые шадамараар, үнэншэмөөр сценэ дээрэ харуулха, ажабайдалай эгээл элитэ хүгжэлтэ, хубилалтануудые оложо харуулха талаараа социалистическэ реализмын зам дээрэ гаража шадаа. Д. Батожабайн «Барометр шуурга харуулна», Н. Балдано С. Метелица хоёрой «Байгалай домог», Н. Дамдиновай «Ургын һалбаржа байхада», Г. Цыдынжапов, Д. Батожабай, Ершов гурбанай «Алтан байшан», Ц. Шагжинай «Хабарай дуун» гэхэ мэтэ драматическа зохёолнууд революционно-түүхын темэдэ бэшэгдэнхэй. Тус зохёолнууд манай драматургида ехэхэн туһа нэмэри боложо үгөө. Гэбэшье, һүүлэй жэлнүүдтэ юрын колхозно таряашад, хүдэлмэришэд, советскэ интеллигенциин түрүү түлөөлэгшэнэр—багшанар, врачууд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, залуушуул, студентнэрэй хүсэл эрмэлзэл, шэн габьяата ажал, байдал, тэдэнэй ажабайдалые харуулһан драматическа зохёолнууд бэшэгдээгүй байһаниинь гэмшэлтэй. Коммунизм байгуулжа байгаа советскэ хүниие, тэрэнэй абари зангые, ажал хэрэгые харуулха гээшэ хүндэтэйшье, харюусалгатайшье хүдэлмэри гээшэ бшуу. Энэ нангин уялгаяа драматургнууд заатагүй бэелүүлхэ зэргэтэй.

Социалистическэ революциин илаһанай удаа манай орондо үхибүүдые хүмүүжүүлхэ, гэгээрүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаа һэн. Тэрэ сагһаа эхилжэ, Бурят орондомнай үхибүүдэй литература хүгжэһэн түүхэтэй. Х. Намсараев, Ж. Балданжабон, Ц. Галсанов, Ц. Номтоев, Б. Абидуев, Б. Базарон болон бусад уранзохёолшод үхибүүдтэ зорюулһан һонирхолтой, тэдэниие хүмүүжүүлхэдэ ашатай туһатай номуудые бэшэдэг байгаа. Удаадахи үеын уранзохёолшод Г. Чимитов, Ц. Бадмаев, Д. Жалсараев, Д. Улзытуев, В. Жалсанов гэгшэдэй үхибүүдтэ зорюулһан номууд хэблэгдэһэн байна. Гэбэшье, үхибүүдтэ зорюулһан номуудай тоогоороошье, шанараараашье мүнөөдэрэй эрилтэдэ хүрэнэгүй. Саашадаа үхибүүдтэ зорюулһан номуудые бэшэхэдээ, уранзохёолшод һургуулиин һуралсалые ажалтай холбоотойгоор ябуулха зорилготой реформотой тааралдуулха уялгатай.

Литературна шүүмжэлэл гээшэ соёл сурталай хүдэлмэриин өөрсэ шэнжэтэй формонь мүн. Тиимэ болохолоороо литературна шүүмжэлэл болбол зохёолые алишье талаһаань хараха, тэрээндэ үнэн сэхэ сэгнэлтэ үгэхэ, ажалшадай һанал бодолтой таараландангяар шүүмжэлхэ зэргэтэй. Манай литературна шүүмжэлэл зохёолые үрөөһэн талаһаань харадаг, буруу сэгнэлтэ үгэжэ, уранзохёолшодой урма хухалдаг, хэндэшье хэрэггүй жэжэ бутархай алдуу зохёол соо оломсоороо, тэрэнээ томодхон харуулдаг заншалһаа гаража шаданхай. Гэбэшье, хэблэгдэһэн зарим зохёолнууд шүүмжэлэгдэнгүй үнгэршэнэ.

1955 онһоо «Байгалай толон» гэжэ хоёр хэлэн дээрэ хэблэгдэдэг журналтай болоһон байнабди. Гурбан жэлэй туршада 200 хэблэлэй хуудаһан хэмжээтэй 20 ном хэблэгдээ. Тус журналда Бурядай, Яхадай, Хальмагай, мүн Хитадай, Монголой, Индиин, Корейн болон бусад оронуудай уранзохёолшодой шүлэг, поэмэ, прозаическа зохёолнууд хэблэгдэһэн байна. Һаяхан КПСС-эй Бурядай обкомой бюро дээрээ «Байгалай толон» журналай хүдэлмэриие эрид шууд һайжаруулха тухай шиидхэбэри абаһан, журналай редакциин хүдэлмэридэ тохёолдодог алдуунуудые усадхаха хэмжээнүүдые хараалһан байна.

1959 оной эхин хахадта манай Эхэ ороной ниислэл Москвада бурят литература, искусствын декада болохонь. Энэ гүрэн түрын удхашанартай хэмжээ-ябуулгада манай уранзохёолшод муугаар бэлдэжэ байна гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Декадын урда тээ хэблэгдэхэ номуудайнгаа гар бэшэгүүдые уранзохёолшоднай болзор соонь хэблэлдэ асарнагүй, шэнэ зохёолнуудые зүбшэн хэлсэлгэ уранһайханайнгаа болон идейнэ талаараа үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэнэгүй, уранзохёолшодой дунда ажалдаа хайша хэрэгээр хандаха ушарал али олон тохёолдоһоор.

Манай республика соо 6 литературна нэгэдэл, 10 гаран литературна кружок хүдэлжэ байдаг. Эхилэн бэшэжэ байгаа залуушуулда Уранзохёолшодой союзай зүгһөө бирагтай туһаламжа үзүүлэгдэнэгүй, мэргэжэлгүй хүнүүд литературна консультаци хэнэ.

Коммунистическэ партиин һүүлэй жэлнүүдтэ гаргаһан шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгожо, социалистическэ реализмын методээр ажалайнгаа зэбсэг хэжэ, арадайнгаа ажабайдалые үргэнөөр, гүнзэгыгөөр, зоримгойгоор харуулха гэһэн зорилгонууд уранзохёолшодой урда табяатай байна гээшэ. Түрэл партиингаа хүтэлбэри доро коммунизм байгуулжа байгаа советскэ хүнүүдые, тэдэнэй ажал хэрэг, абари зан, хүсэл эрмэлзэлые үнэншэмөөр, уран хурсаар харуулха уялгатайбди. Тэрээнһээ гадна, советскэ үеын хүнэй тодо тобогор образуудые гаргаха гээшэ бидэнэй хүндэтэй, харюусалгатай, зайлашагүй уялга байһан туладань бүхы оюун бэлигээ, хаба шадалаа гамнангүй, прозын, поэзиин, драматургиин томо томо зохёолнуудые бэшэжэ эхилэел!

Уранһайханайнгаа мэргэжэлые дээшэлүүлээ, советскэ литературын партийна тугые бүри дээрэ үргэе!

***

Бүхы совет литературын таһаршагүй хубинь манай бурят литература болоно. Энэ литература һүүлэй үедэ хариин оронуудташье мэдээжэ боложо байнхай гэжэ уранзохёолшо **А. М. Уланов** хэлэбэ. Манай литература орёо замаар ябажа ерээ. Революциин урда тээ бидэнэр уранһайханай ёһото литературагүй байгаабди. Тиимэһээ 1920—30-аад онуудаар уранзохёолшодой урда айхабтар орёо зорилго байһан юм. Ц. Дон, Б. Абидуев болон бусад уранзохёолшод бурят литературын хүгжэлтэдэ горьтойхон үүргэ дүүргэһэн байгаа. Эдэ уранзохёолшод шүлэг, поэмэ, рассказ, повестьнуудые бэшэжэ, уран бэлигээ харуулһан байна. Эдэ уранзохёолшод бултадаа тэрэ үеынгөө ажабайдалда зүрхэтэйгөөр хамааран оролсожо бэшэдэг дээрэһээ олоной дунда хүндэтэй, мэдээжэ болоһон юм. Мүнөө үеын уншагшад уранзохёолшодһоо уран һайхан, удха түгэс зохёолнуудые хүлеэжэ байна гэжэ нүхэр Уланов хэлэбэ.

Поэт **Н. Дамдинов** үгэ соогоо Ч. Цыдендамбаевай зохёоһон роман тухай хэлэхэ зуураа, энэ ном соохи зарим дутуу дундануудые тэмдэглэбэ. Мүнөө үеын поэзиин ямараар хүгжэжэ байһан тухай, поэдүүд Ц. Жимбиев, Ц. Бадмаев, Г. Чимитов, С. Ангабаев, Д. Улзытуев болон бусадай творческо мэргэжэл шадабари тухай тэрэ хэлээ.

Бурят литературын уранһайханай метод тухай хэлэ бэшэгэй наукын кандидат **Г. Туденов** дэлгэрэнгыгээр хэлэбэ. Социалистическэ реализмын метод бурят литературадахи гансахан лэ методынь байһан юм, саашадаашье байха зэргэтэй. Гэбэшье, энэ асуудал шүүмжэлхы литература соо мүнөө болотороо хүсэд шэнжэлэгдээгүй байһаар. «Байгалай толон» журналда хэблэгдэһэн нүхэр А. Соктоевой статья соохи баримтануудые нүхэр Туденов шүүмжэлбэ.

Россин Федерациин уранзохёолшодой эмхидхэлэй Комитедһээ, Татарай уранзохёолшодой зүгһөө Бурядай уранзохёолшодой гурбадахи съездэдэ хабаадагшадта халуун баяр уранзохёолшо нүхэр **Г. Баширов** хүргөө.

Һүүлэй үедэ томо томо поэмэнүүд манда бэшэгдээгүй гэжэ поэт **В. Петонов** тэмдэглэбэ. Уран хурсаар зохёоһон, удха һайнтай шүлэгүүд уншагшадта мартагдадаггүй. Манай үнинэй поэдүүд нүхэд Ц. Номтоев, Х. Намсараев болон бусад мүн лэ поэмэнүүдые багаар бэшээ. Олон поэдүүднай ажабайдалдаа болодог элдэб шухала һонин тухай саг соонь бэшэнгүй гээгдэшэнэ. Гэхэ зуура, зарим поэдүүд юумые гансал газаа талаһаань буулгажа бэшэдэг заншалтай.

Бурят литературын хүгжэлтэ болон саашанхи зорилгонууд тухай КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **Ц. О. Очиров** дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Спорт

Республикын ипподром дээрэ

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Улан-Удын ипподром дээрэ үүлтэртэ моридые һорибо. 40 шахуу морид һорёондо гараа.

Мухаршэбэрэй аймагай Сталинай нэрэмжэтэ, «Коммунизм», Тарбагатайн аймагай «Дружба», Заиграйн аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозууд үүлтэртэ хурдан моридые үсхэбэрилнэ. Тэдэнэй хатарша, гүйгөөшэ морид урилдаанда гараа.

Түрүүшын ээлжээндэ Тарбагатайн аймагай «Дружба» колхозой «Гордый» гэжэ азарга гаралсаба. Тэрэ азарга 1600 метрые 3 минута 47 секунда соо гаталаа.

Эмээл моридые хатаруулга ехэ һонирхолтой байба. «Солист» гэжэ азарга унажа урилдаалгаһан госконюшниин зоотехник Унэнов түрүүлжэ ерээ. 1600 метртэ урилдааһан Мухаршэбэрэй аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой «Алтай» гэжэ азарга 2 минута 40 секунда соо орожо ерэһэн байна.

Моридой урилдаахые хүнүүд ехэ һонирхожо хараа. 1600 метртэ урилдааһан морид һүүлшын метр хүрэтэр зэргэшэжэ ерээд, Заиграйн аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой «Балл»гэжэ азарга түрүүлжэрхёо.

Зураг дээрэ: моридой урилдаан.

В. Приемышевэй текст,
Л. Хайдуровай фото.

Футболистнарай ээлжээтэ уулзалга

Улан-Удын Бурядай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион... Эндэ футболоор СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө «Б» классай командануудай ээлжээтэ мүрысөөн сентябриин 7-до болобо. ПВЗ-гэй «Локомотивайхид» Новосибирскын «Сибсельмаш» гэжэ спортивна бүлгэмэй командые угтажа, тэдэнэртэй хоёрдохёо наадаба.

Түрүүшын уулзалгада эдэ хоёр командануудай наадалга 1:1 тоотойгоор тэнсэжэ дүүрэһэн байгаа. Мүнөөшье эдэ хоёр команда алининь алин гэшэгүй ана мана наадаа. Нааданай түрүүшын хахад хоёр талаһаа бэе бэедээ добтололсоһоор үнгэрөө.

Забһарлалгын һүүлээр айлшад добтолго хэжэ оробо. Гэбэшье, талмайн гол дунда байһан Голиков, вратарь Кучерук гэгшэд эльгээгдэһэн бүмбэгэ холо табяагүй. Улан-удынхид тэдэнэрэй добтолго хүлеэгээд миил байгаагүй, мүн харюу үгэлдөөд лэ байгаа.

Хоёр командынхид тэнсээ.

Улан-удынхид Омскын «Иртыш» командатай сентябриин 14-дэ уулзахань.

Г. Рютин.

„Буревестнигэй" баскетболистнар илаба

Баскетболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн боложо дүүрэбэ. Түрүү һууриин түлөө нэмэлтэ мүрысөөндэ «Буревестник», «Динамо», ПВЗ-гэй «Локомотив» командануудай бэрхээр наададаг баскетболистнар хабаадалсаа.

«Буревестнигэй» студентнэр заводой спортсменүүд болон «Динамын» командануудые илажа, нэгэдэхи һуури эзэлбэ.

Удаань «Динамо», «Локомотив» хоёрой команда хоёрдохи, гурбадахи һуури буляалдаба. Тэрээндэ заводойхид 54:36 тоотойгоор илаа.

Р. Григорьев.

Колхозуудай олзо ургана

Партиин ЦК-гэй июниин Пленумэй түүхэтэ тогтоолой ёһоор Закаменай аймагай колхозуудай гүрэндэ худалдаһан, тушааһан мяха, һүнэйнь түлөө бэлэдхэлэй организацинууд нэмэлтэ түлбэри болгон 1 миллион 190 шахуу мянган түхэриг счёдуудтань оруулба.

Жэшээнь, адуу малаар баян «Байкал» колхоз—287.398 түхэриг, «Коммунизм» колхоз—182.250, «Дружба» колхоз—140.908, «Родина» колхоз 97.714 түхэриг абаха болоо.

Энэ мүнгэеэ колхознигуудай ажалта үдэрнүүдтэ хубаахань.

Б. Шоёнов.

Культурын байшангайхидай агитбригада

Кабанскын аймагай Культурын байшангай дэргэдэ уранһайханай бүлгэмэй хэдэн кружок хүдэлмэрилжэ байна. Кружогуудай хүдэлмэридэ 142 хүн хабаадалсана. 1958 оной гараһанһаа хойшо Культурын байшангайхид аймагай колхозуудтахи мал ажалай фермэнүүдээр ябажа, 25 концерт харуулаа.

Зунай үедэ Культурын байшангай дэргэдэ агитбригада эмхидхэгдэһэн байгаа. Тэрэ бригадада аймагай центрын алба хаагшад, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд, залуушуул хабаадалсана. Тэдэнэр Байгалай загаһашадта, холын гүүртэнүүдтэхи малшадта концерт харуулна, лекци уншана. Агитбригадынхид зунай үедэ 10 концерт харуулаа, мүн тэды лекци уншаа.

А. Егоров.

Хүдөө ажахын шэнэ машинанууд

Жэл ерэхэ бүри бүтээсэ ехэтэй шэнэ машинанууд хүдөө ажахыда хэрэглэгдэдэг болоо. Хартаабха малтадаг «КТН-2» маркын шэнэ машина манай республикын колхозууд болон совхозуудта асарагдажа эхилээ. Хартаабха малтадаг шэнэ машина бүтээсынгээ, мүн малталгынгаа, шанарайшье талаар хуушанай машинаһаа һураггүй һайн юм.

Энэ маркын машина хоёр рядтай (ряд хоорондонь 70 сантиметр зайтай) юм. «МТЗ—2», «ДТ—24» маркын тракторнуудта шагтагалагдаад, час соо 0,46 га хартаабха малтаха нормотой. Хүдэлмэриин үедэ тус машиные жолоодохо хүн хэрэггүй, тракторист өөрөө онь-һоорнь бүхы хүдэлмэрииень тааруулан табиха юм. Түрүүшынхеэ асарагдаһан 14 тиимэ машина Бичурын, Гашейн, Хонхолойн, Курумканай, Баргажанай, Итанцын РТС-үүдэй зонын колхоз, совхозуудта хубаарилагдаба.

М. Петров.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Хитадай гүрэнэй верховно зүблөөнэй заседани

ПЕКИН, сентябриин 6. (ТАСС). Хитадай Арадай Республикын Түрүүлэгшэ Мао Цзэ-дунай зарлаһан гүрэнэй верховно зүблөөн сентябриин 6-да хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

Сентябриин 6-най заседани дээрэ Хитадай коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Түрүүлэгшын орлогшо, КНР-эй гүрэнэй соведэй премьер Чжоу Энь-лай Тайваниин хоолойдохи мүнөөнэй байдалые тайлбарилаа, тэрэшэлэн «Тайваниин хоолой шадархи байдал тухай Хитадай Арадай Республикын правительствын мэдүүлгые» тайлбарилаа. Энэ асуудалаар һанамжаяа хэлсэһэнэйнгээ һүүлээр, заседанида хабаадагшад КНР-эй гүрэнэй соведэй премьер Чжоу Энь-лайн хэһэн мэдүүлгые нэгэн дуугаар һайшааба. Тайваниин хоолойн шадар Америкын империалистнуудай хэжэ байгаа хорото ябуулгада, добтолгодо, дайн сэрэгэй аюулда эсэргүүсэн эмхитэй гуримтайгаар, эрид шууд тэмсэхыень, зүблөөн бүхы арадаа уряалаа.

Энээнэй урда тээ КПК-гэй ЦК-гэй политбюрогой гэшүүн, гүрэнэй соведэй премьерын орлогшо, гүрэнэй түсэблэлгын комитедэй түрүүлэгшэ Ли Фу-чунь энэ жэлдэ промышленность, хүдөө ажахы хүгжөөхэ талаар айхабтар ехэ амжалта туйлагдаһан тухай, мүн 1959 ондо гүрэнэй барилга хэхэ түсэб тухай элидхэл хээ. Сентябриин 8-да зүблөөн хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

КНР-эй Гадаадын хэрэгэй министерствын түлөөлэгшэ үшөө дахин шанга һануулга хэбэ

ПЕКИН, сентябриин 7. (ТАСС). Синьхуа агентство иигэжэ дамжуулна:

Сентябриин 7-до 14 час 54 минутаһаа 19 час хүрэтэр Америкын сэрэгэй дүрбэн корабль Хитадта харьяатай уһанда нэбтэрэн орожо, Цзиньмыньдао аралай болон Сямынь городой шадар байгаа. Америкын энэ ябуулгань айхабтар аюултай, энээнтэй дашарамдуулан Хитадай правительство шанга һануулга хэнэ гэжэ КНР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

ПЕКИН, сентябриин 8. (ТАСС). Америкын сэрэгэй дүрбэн кораблиин сентябриин 7-до Хитадта харьяатай уһанда ороһоной һүүлээр, сентябриин 8-да үглөөнэй 10 час 40 минутаһаа эхилэн, Америкын сэрэгэй корабльнууд хойно хойноһоо һубарилдан, Цзиньмыньдао аралай, Сямынь городой шадархи Хитадта харьяата уһан руу ороһон байна. Тэдэнэй ороһон уһаниинь Хитадта харьяатай 12 миль үргэнтэй юм.

КНР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ иигэжэ мэдүүлхэ даабари абаа: манай правительствын шанга һануулга хэһэнэй һүүлээр, Америкын сэрэгэй корабльнууд манай орондо харьяатай уһан руу дахин нэбтэрэн оробо. Энэ ушар США-гэй зориуута үһэрижэ байһыень эли тодоор харуулна. Энэнь айхабтар аюултай ябуулга мүн. Тиимэһээ Хитадай правительство дахин шанга һануулга хэнэ.

Чанкайшистнар хорото ябуулгаяа үргэлжэлүүлһээр

ПЕКИН, сентябриин 7. (ТАСС). Синьхуа агентство дамжуулна: чанкайшистнарай дээрмэшэд Цзиньмыньдао арал руу сэрэгшэдые эльгээжэл байна, мүн Хитадай гол газарай эрье шадарай нютагуудые үхэр буунуудаар буудана. Цзиньмыньдао арал дээрэ байһан чанкайшистнарай сэрэгтэ тохёолдоһон байдалые сүлөөтэйгөөр бодожо үзэхэ арга олгохын тулада, Фуцзяниин фронтдохи Арадай-сүлөөрэлгын армиин эрье хамгаалдаг частьнууд арал дээрэ байһан чанкайшистнарые буудажа байһанаа, сентябриин 4-дэ болёо. Сентябриин 4-һөө хойшо Хитадай томо буунууд нэгэшье дахин буудаагүй. Теэд чанкайшистнарай сэрэг далайн эрье шадархи амгалан тосхонуудые буудажал байгаа. Чанкайшистнуудай артиллери сентябриин 4—5-да Сямынь город руу, тэрэнэй оршон тойронхи тосхонууд руу томо буунуудаар буудаа.

Арадай-сүлөөрэлгын армиин артиллериин чанкайшистнарай сэрэгые буудахаяа болиһыень һамбаашалан, чанкайшистнар сентябриин 4—5-да, Америкэдэ хэгдэһэн самолёт, корабльнуудаар олон сэрэгшэдые, айхабтар ехэ сэрэгэй хэрэгсэл Цзиньмыньдао арал дээрэ асаржа абаа. Сентябриин 7-ной үглөөгүүр чанкайшистнарай артиллери ехэ Цзиньмыньдао арал дээрэһээ Сямынь городой хубида ородог Цзянтоу тосхоной байрын гэрнүүд руу аадар борооной орожо байһан шэнгеэр буудаа. Энээнһээнь боложо, сэрэгэйбэшэ 24 хүн шархатаа, 11 хүн алуулаа. Хохидогшодой дунда Цзянтоу тосхоной № 3 дунда һургуулиин һурагшад бии.

Сагаан Байшангай мэдүүлгэ

ВАШИНГТОН, сентябриин 6. (ТАСС). Тайвань шадархи байдалые, мүн Хитад Америка хоёрой хэлсээе дахин үргэлжэлүүлхэ тухай Хитадай Арадай Республикын правительствын дурадхалые хаража үзэхын тулада президент Эйзенхауэр США-гэй аюулгүйн национальна соведэй онсо зүблөө зарлаһан байна. Энээнэйнь һүүлээр США-гэй правительство хэлсээ үргэлжэлүүлхые зүбшөөнэ гэжэ Сагаан Байшан мэдүүлээ.

Августда США-гэй гүрэнэй секретарь Джон Фостер Даллес Бразили ошоо. Тэрэнэй ерэхэдэ, олон мянган зон Холбоото Штадуудай политикые буруушаажа байһаа мэдүүлбэ. Сан-Паулын студентнэр, хүдэлмэришэд, интеллигенциин түлөөлэгшэд жагсаал, митингнүүдтэ хабаадаа. **Зураг дээрэ:** Сан-Паулоһоо Даллес тонилхо ёһотой гэһэн митинг боложо байһаниинь харуулагдана.

ТАСС-эй фотохронико.

ЭДИРШҮҮЛЭЙ АЖАЛАЙ ҮРЭ ДҮН

Шэнэхэн хубсаһа үмдэһэн эдиршүүл үглөөнэй улаа наранаар үрдилдэн һургуулиин ууҗам хашаа руу һубана. Нэгэдэхи класста ороһон үхибүүд бүришье һаа хүхюутэй. Тэдэнэр һургуулиин үүдэ түрүүшынхеэ татаха, богоһо алхаха гэжэ ябаа хүнүүд ха юм. Энэ хадаа һуралсалай жэлэй түрүүшын үдэр һэн.

Улан-Удын 64-дэхи долоон жэлэй һургуулиин хашаан соо һурагшад класс классаараа зэлэ татан линейкэдэ зогсобо. Баярай үгэнүүдшье хэлэгдэнэ. Ахалагша классай һурагшад үнгын сэсэгээр хэгдэһэн баглаануудые багшуулдаа, өөһэдынгөө ерээдүйн халаанда —пионернүүдтэ барюулха зуураа, үнэн сэхэ, нарин нягта хүнүүд болохыень, эрхимээр һурахыень юрөөгөө.

Багшуулда барюулагдаһан хангалтама һайхан үнэртэй эдэ сэсэгүүд һургуулиин дэргэдэ ургуулагдаа. Гадна, эндэ үрэ жэмэстэ модод, орооһо тарян, овощь таригдана. Дээгүүр классуудайнь һурагшад, аханар, эгэшэнэрынь тэдэ ургамалнуудые улаан гараараа носолдожо, хара хүсөөрөө хүдэлжэ, үрэ эдеэнь, амтата жэмэсыень абадаг байха юм. Һургуулида ерэгшэд жэл бүхэндэ эдир натуралистнарта иигэжэ угтуулан, һургуули шадарайнь участок дээрэ хүдэлмэрилхэ халааниинь болодог байна.

Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкын алтан медаль үбсүүндээ яларуулһан Ирина Августовнае багшуул схээр һонирхон харана. «Сэсэрлиг садтаа манние оруулжа харуулхагүй юм аа гү?» гэһэн һанал тэдэнэрэй ойндо ороһоншье байжа магад. Һургуулиин биологиин багша, эдир натуралистнарай кружогые хүтэлбэрилэгшэ Ирина Августовна Дубинина багшуулай һанал бодолые тааһан байгаа.

Улан-Удын 64-дэхи һургуулиин дэргэдэ хорёод соото талмайтай участок бии. Тэрэ участок дээрэ 1949 онһоо хойшо элдэб ургамалнууд таригдажа эхилһэн юм. Тэрэ талмай дээрэ тусхай түсэбэй ёһоор ургамалнууд таригдадаг. Участок дээрэ таригдаһан орооһо тарян, овощь, мүн бусадшье ургамалнууд севооборотой ёһоор ээжэлүүлэгдэн таригдана. Газарынь хэды бага болобошье, тэрэнь зүбөөр хэрэглэгдэнэ, жэл бүхэндэ олон ондоо

ургаса нэгэ газарһаа нүгөө газар дээрэ нүүлгэгдэн ургуулагдана. Тэдэ ургамалнууд агротехникын заабариин ёһоор үтэгжүүлэгдэдэг, нэмэлтэ тэжээл абадаг байха юм. Тэндэһээ муу бэшэ ургаса хуряагдана.

Һургуулиин дэргэдэ эдир натуралистнуудай кружок хүдэлмэрилнэ. Кружогой гэшүүд һургуули шадарайнгаа участогуудые олон хэһэг болгон хубаарилаад, тэндээ хэдэн бүлэг болон хүдэлмэрилнэ. Тиихэдээ газар элдүүрилхэ, орооһото, овощиин культурануудые, мүн үрэ жэмэстэ модонуудые ургуулха дүршэл шадабарида һуралсана.

Һургуулиин газаа үрэ жэмэстэ ранетка, томо үрэтэ яблони, вишни, үхэр нюдэн, зэдэгэнэ болон бусад ургуулагдана. Тэрэшэлэн элдэб сортын шэниисэ, хара тарян, овёс, просо, помидор, үгэрсэ, морковь, капуста гэхэ мэтэ огородой бусад эдеэн, мүн кукуруза таригдана. Һургуулиин эдир натуралистнарай кружогойхид 1955 ондо участок дээрэһээ баян ургаса хуряаһанайнгаа түлөө 1956 ондо Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадалсаһан байгаа. Тиигэжэ выставкын дипломоор, бага алтан медаляар шагнагдаһан байха юм. Тэрэшэлэн кружогые хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Дубинина алтан медаль абалсаа.

Республика дотор таригдадаг олохон ургамал энэ һургуулиин участок дээрэ туршагдана. Тиихэдэ «Маяк» сортын помидор, «Нант» сортын морковь. Тулунай шэниисэ болон бусад эндэ һайнаар ургана. Жэшээнь, һургуулиин 7-дохи классай һурагша Галя Павловичын баряад байһан (зураг дээрэ) помидор 90 квадратна метр талмай дээрэһээ 300-гаад килограмм ургаса үгэһэн байна. Арбаад квадратна метр газар дээрэ таригдаһан морковьһоо 100 таран килограмм ургаса абтаа.

Олон залаата шэниисэ, кукуруза гайхалтай һайн ургаса үгэнэ. Минусинска сортын кукурузын буурсаг хүсэд болбосорно. Тэрэ сортын кукуруза таригдадаг болоһоор үнинэй. Һургуулиинхид газаагаа таридаг бүхы шахуу ургасаяа өөрын үрэһөөр хангажа шадаа.

7-дохи классай эрхим һурагшад, эдир натуралистнар Анна Блинкова, Лида Магазинер гэгшэд кукурузын һайн ургаса ургуулаа. Тэдэнэртэ кукуруза ямар аргаар ургуулха тухай заабаринуудые кружогой хүтэлбэрилэгшэ, багша нүхэр Дубинина практикатай холбоотойгоор үгэдэг юм.

Һургуулиинхид теплицэтэй, тэндээ овощиин рассада ургуулна. Туулай, далайн свинкэ, нугаһа болон бусад амитадые кружогойхид наринаар харууһална.

Иигэжэ городой һургуулиин һурагшад һуралсахынгаа хажуугаар хүдөө ажахын культурануудые ургуулжа һурана.

Н. Цыбенов,
Л. Хайдуровай фото.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32. зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00834. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 468